

Štev. 17.

V Trstu, 27. aprila 1895.

Letnik VIII.

Slovani kranjskim Slovencem!

Nesreča, ki je v velikonočne praznike zadela Ljubljano in velik del Kranjske, s tem pa posredno vse Slovence, dá se v gmotnem pogledu doslej le približno preračunati: o posledicah gledé na politični, narodni in kulturni razvoj pa le slutimo, da bode bližnja bodočnost še hujša, nego pretrda sedanost. Gospodarstvena nezgoda bode v najtesnejši zvezi neugodno vplivala na ves drugi razvoj, in Slovanstvo, kolikor mu je do obstanka in razvitja slovenskega naroda, mora se bolj bati drugih, nego pa gmotnih posledic.

Gmotna nesreča je takoj pretresla razne narodnosti naše monarhije, in se je v novo dokazalo, da človekoljubje je večje, nego vsa druga bolj ali manj trajna navskrižja avstro-ogerskih narodov. Le največa razdivjanost, kakršna je n. pr. v irredentovskem židovskem novinstvu na Primorskem, dela tudi ob tej priliki nečastno izjemo. Drugače pa se poleg najviših krogov in posamičnikov viših in imovitih slojev oglašajo razne, tudi neslovanske narodnosti, da bi kar možno po primernih potih pritekale na pomoč z izdatnimi gmotnimi sredstvi. Med Slovani so se prvi odzvali Čehi, potem Hrvatje.

Slovani imajo poleg humannosti tudi druge vzroke in razloge, ki jih naganjajo z vso silo, da bi Slovencem izkazali ne le gmotno pomoč, ampak tudi moralno tolažbo in preverjenje, da kri ni voda, in da nadeja v slovansko bodočnost ima dejanske, krepke opore. Politika avstrijskih Poljakov je pogubna tudi ob nesrečah slovanskih narodov, in bode morda to poljsko postopanje krivo, da zunanji Slovani ne bodo tekmovali pri podeljevanju pomoči niti toliko, kolikor storé drugi narodi za Ljubljano in Kranjsko. Ko je namreč hud glad razsajal med gališkim naseljenjem, poslal je ruski narod cele vlake blaga, da bi se razdelilo gališkim množicam, brez razlike, ali so ruskega ali poljskega pokolenja. Poljsko plemstvo pa je zaprečilo blage namere, in podarjeni vagoni žita in druge hrane so ostali zunaj mej našega cesarstva. Poljsko plemstvo se je zbaló, da bi poljs. in malorus. množice vzbudile v sebi čustvo hvalečnosti nasproti požrtvovalnemu velikoruskemu narodu. Ta dogodek utegne uže pri korenini izpodkopati stremljenje ruskega naroda, da bi sedaj v pomoči tekmoval z drugimi narodi.

No, ruski narod se ni prestrašil ne gmotnih žrtev, ne prelivanja krvi pri osvobojenju balkanskih Slovanov;

toliko bolj utegne prezirati poljsko politiko, ki se razločuje od politike vse druge evropske civilizacije. Poslednja, kakor vidimo, kaže se humanno ob elementarnih nesrečah; poljska politika pa postavlja svoje sovraštvo nad obča človeška čustva in ponižuje s tem samo človeštvo.

Mi zaupamo v duh Slovanstva, ki ne ostaje le dosledno in stalno človeški, temveč poštevati tudi svoj obstanek. Mnogo je zmot med zapadnimi Slovani gledé na posebno slovansko kulturo; razsvetljeni duhovi slovanski pa razločujejo narode slovanske po svobodi in nesvobodi, ter so preverjeni, da tudi najslabši in najbolj propadli oddelki Slovanstva bi se razvijali in hoteli razvijati vse drugače in torej pravilneje, ako bi imeli več svobodo za svoje razvijanje. Tudi o Slovencih morejo biti Slovani v obče osvedočeni, da bi jih narava vedla neposredno do pravičnega stremjenja k slovanski kulturi, ko bi ne pritiskala obča politika na njih mišljenje in hotenje. Slovenci tiče pod težo zapadne kulture; kot taki so šibka veja na drevesu Slovanstva. Ali nadejo vendar je treba gojiti, da se še vzdignejo do narodnega in pravičnejšega razvijanja, in kolikor slabši so, toliko več pomoči potrebujejo, naj so jim elementarne sile ugodne ali sovražne.

Slovenci imajo v Kranjski in specijalno v Ljubljani svoje kulturno središče, ki, kljubu zaprekam, se vendar pospenja in kolikor toliko daje zgled in nekako moralno moč Slovencem drugih pokrajin. Začasne napake in zavire nas pri občem presojevanju pomena kulturnega središča ne smejo motiti; to središče je vendar toliko močno, da skuša manjšati tuje vplive in je doslej branilo se tudi pogubnega gospodarstvenega vpliva od strani hebrejskega življa. Ako torej propade Slovencem glavno mesto najvažnejše pokrajine za obstanek slovenskega naroda, začne zaostajati in rapidneje propadati tudi ostali del Slovanstva.

Slovenci so vspešno s Čehoslovani na zapadni meji Slovanstva; kot taki so uže bolj ali manj ne le pod vplivom, temveč tudi v verigah zapadne kulture. Vendar so še vsaj na zunanji znaki, ki kažejo, da bi se mogli zapadni Slovani še izkopati ter pospeti se do slovanske kulture, tem bolj, ko zgodovina ni uničila še vseh slovanskih tradicij, in so ostale stare sposobnosti poprek nepomešane krvi.

Ako so balkanski Slovani na straži proti azijskemu vplivu, so Čehoslovani in Slovenci vsaj toliko močni čuvaji proti zapadni kulturi, da se ta ne more razprostranjati s toliko silo med sosednjimi in vstočnimi Slovani, kakor med njimi samimi.

Ostali Slovani imajo torej specijalne interese, da se ohranijo in vzdržijo poleg Čehoslovancev tudi Slovenci, in ti so potrebni v nesrečah še posebej gnotne pa moralne pomoči, ko tudi gospodarstveno vplivata celó dva zapadna neslovanska naroda na ves razvoj slovenske narodnosti.

Slovani na severu in jugu, katerega veroizpovedanja koli, delujejo ne le v smislu občega človekoljubja, marveč tudi v svojem interesu, ako se spomnijo Slovencev, ki vsi trpé vsled katastrofe na Kranjskem. Slovencev ob mejah ni le malo, temveč so gospodarstveno tudi nerazviti, šibki ubogi; vendar se žrtvujejo in od kraja do kraja zbirajo vsotice ter jih pošiljajo na Kranjsko, da se darovi kar možno nagloma razdelé med reveže.

Drugi Slovani imajo tudi svoje potrebe in bede; ali med obćim položajem in katastrofami je velika razlika, in zato se obračamo tudi mi do ostalih Slovanov, da ne zaostanejo za drugimi narodi, da poštevajo obće in specijalne razmere slovenskega naroda, in da ga smatrajo kot važno, da si majhno vejico slovanskega debla; naj se spomnijo še posebej, da zgodovinska usoda je bila slovenskemu narodu silno nemila, in je zanj tudi sedanjost opasna črez vse mere.

Italijani in Nemci avstro-ogerske monarhije iščejo in dobivajo pomoči od zunanjih soplemenikov tudi samo za domišljane kulturne potrebe; pri Slovencih je pa sedaj priznana tudi od centralne vlade Dunajske potreba kar možno izdatne gnotne pomoči. Slovani imajo sedaj priliko, izkaza ti se z dejanskim soćustvom: to bode toliko več vrednosti, ko natvezujejo Slovence še posebej, kakor da bi vzajemnost Slovanstva ne bila vredna pipe tobaka, in ko jim vsled tega priporočajo, naj bi se še nadalje lepo držali znanega kulturnega in literaturnega separatizma. Slovanstvu bode le na dobiček, če razni slovanski narodi izpolnijo sedaj svojo obćo humanno dolžnost, katero zvršujejo drugi narodi brezuvetno in brez posebnih pomislekov.

Naposled omenjamo, da tudi uredništvo „Slovanskega

Sveta“ rado odpošlje na svoje mesto vsako podporo, ki bi jo kdo od Slovanov potem našega lista namenil Ljubljani ali kranjskim Slovincem v obće.

Uredništvo „Slovanskega Sveta“.

Весенней ночью.

Надъ роспетыми лугами
Втерокъ ночной гуляетъ,
Разговоръ ведетъ съ цвѣтами,
Травку тихо колышетъ.
Надъ заснувшю долиной
Звѣзды яркія зажглися,
Звуки пѣсни соловьиной
Изъ за лѣсу полилися.

А. Плещинскій.

Весенней ночью, abl. temporis. Лѣтожъ, осенью, зимою, весною = po leti, jeseni, po zimi, spomladi; утрожъ, днѣжъ, вечероужъ, зjutraj, po dnevi, zvečer. — *Весенній*, včasí vешній, spomladanskí. Запомни adjektive на -ий, -ая, -ее: зимній, осенній, лѣтній, древні-синій, зѣтній (здѣсь = тутъ, tu), ранній (ranji), прежній (prešnji, pravilno prežnji, od pred), вчерашній, сегодняшній (današnji). Рожъ d. зимняго, зимней, дажъ зимнему, тожъ. ж. sp. зимнюю, dalje: o зимней, съ зимею ali съ зимней; kjer je pri trdih а, о, ъ, je tu я, е, і. — Лугъ, pl. луга, луговъ; тако лѣса, сѣкра, годъ, вечера, хлѣба (žita), образа (sv. podobe), мѣха козюховине, по хлѣбъ, hlebeci, образъ podobe v abstr. smislu; мѣхи ков. meh; цвѣта, Farben; цвѣты, cvetice. Нам. годъ, учителя, офицера, доктора. govori se lahko tudi родъ i. t. d. — Гулять, sprehajati se, šetati se (hrv.); no шататься = klatiti se, pohajkovati (idiotizem: нѣбо канить (räuchern). Гуляние, sprehod, veselica Гуляка, ein flottes Bursche. — Колыхать, zibati; колышу, nepravilneje колыхаю. Колыхается: вода, трава, море; по зибати otroka: качать дитя, ребенка; зибелъ, качалка, люлька, lokalizem; зыбка (na severu). — Зажглися, v prozi зажглись; (са за samogl. krajša se v -сь, le v prostem govoru ali v poeziji tudi sa -ся. X—нъ.

Pisatelj i čitatelj.

Jao rodu, kome pisateljā,
Rodnim zborom da mu zbere, nije,
Knjige koga tudjinske da štije,
Crnih boga ljuta sili želja!

Eda rodu svjetli dani sinu,
Eda sretnu vidim domovinu,
Čujte, vile, skromnu molbu moju:

Al je rodu tuga isto velja,
Guslar gdjeon krasnih pjesmi vije
Divne vience, ali zornih nije,
Da se njimi rese, čitateljā!

Žarke pjesmi da guslari poju,
Rodu dajte — pjesmi gdje zaore,
Sva da srca božjim plamom gore!

Budisvoj.

Pismo uredniku.

„Nova pomlad zelena
Novi cvet bo gnala“.

Spodobi se, gospod urednik, da se Vam poklonim, prašam za zdravje duševno in telesno lista Vašega, ko se letos oglašam v prvič pri Vas. V prvi vrsti torej, kaj in kakó je z Vašim ljubljencem — listom? (Uredniki so obćajno vsi silno zaljubljeni v svoj list.) Imate li mnogo prijateljev, manj li sovražnikov nego doslej? S „starimi“ prijatelji, ne vem, kakó je pri Vas, vendar pravim Vam, da bodite mladih veseli; ti so polni idejalov, ognja, življenja, oduševljenja; stari so pa mračni, življenja siti, hladnokrvni, gledajo na mlade kot sanjače, najvne ide-

jaliste, smejejo se jim, saj so izvestno sanjali tudi oni, bili idejalisti, a njih sanje in idejali šli so v — dim; in oni so izgubili nadeje ter pogum. Kaki „stari“ so čestokrat še mladi na letih, le njih duše in mišljenje je otrplo, a nasprotno je mnogo priletnih ljudij, ki so še „mladi“. In „mladi“ ljudje vedré življenje, vzbujajo veselje, oduševljajo sebe in druge; zato, g. urednik, bodite Vi in list Vaš vedno le z „mladimi“, idejalnimi, oduševljenimi in nadejajočimi se. Delajte Vi in marljivi sotrudniki Vaši na to, da se širi tudi pri nas Slovincih *narodna slovanska kultura*, ki se nekaterim „starim“ zdi „prazen sen“.

A propos! Vaš многоуважаемый i strogo logični sotrudnik Roščin stavil je koncem svojega lepega članka: „Ruska umetnost“ v 10. št. „Slov. Sveta“ t. l. nekaj jako

resnih vprašanj, izmed katerih sem razmišljala najbolj to: „Ali je izguba jezika pri energičnih naporih naših vragov in pri naši konstrukciji, ki povsod kaže, da smo le fazifikati latinsko-nemške kulture — ali je ta izguba res tako daleč?“

To vprašanje izvedeno je iz spisa takó logično, da ni treba mnogo dokazov, da se dokaže, kako to res ni „tako daleč“. Napisati bi se dala na to vprašanje dolga vrsta premišljenih motivov, vsled katerih je ono bilo stavljeno. Vsa umetnost naša, slovstvo, naša nesloga, prevelika popustljivost in potrpežljivost zraven „energicnih naporov naših vragov“ dovede nas lahko do skrajne britke izgube. Saj poleg svoje popolnosti latinsko-nemške kulture govorimo uže tako radi v onih jezikih: ta zato, da pokaže, da zna; drugi, ker pravi da mu gre bolj „na roko“, in tretji zopet, ker meni, da se v onih jezikih izrazi bolje, fineje, izgovarja se potem, da radi tega ni še Nemec ali Italijan. Ko je nekda nekdo hvalil Slovane, kakó sè lahko priučé tujim jezikom, dejal je otožno odlični rodoljub: „To ni dobrotu, to nam je še na kvar“.

Ali danes nočem Vam govoriti o tem, danes se javljam samo, a resnih vprašanj globokomislecga spisatelja „Ženskega vprašanja“ v lanskem „Sl. Svetu“, bi se jaz ne drznila razpravljati. Pa res, g. urednik, kolikor krat premišlujem ono lansko vprašanje Vašega velečlenenega sotrudnika, moram ga le občudovati. Ono ni zasmeševanje nobenega spola, ne zavijanje, ne šala, ono je prava logika, sveta resnica, katero mora pripoznati vsak trezen razum. Mislite-li, da govorim zato, ker zagovarja nas, ženske? Dà, jaz se mu tu-le prav srčno zahvaljujem, a ne hvalim zato njegovega spisa, ki bi bil vreden, da se tiska posebe v mnogih izvodih; vidim tam samo pravičnega, nesebičnega moža, ki se ne boji, da mu ženske prevzamejo „kruh“, ne zakriva možkih slabostij in se ne baha s svojimi *vrlinami* in *lepotami*. Glejte, kako me je fantazija zanesla daleč nazaj za celo leto! A kdor pozna oni krasni članek, poreče mi izvestno: in ko bi segla po njem deset let nazaj, lahko ga omeniš!

Kaj neki mislite Vi, g. urednik, da sem prespala zimo, ker sem tako molčala! Ne, ne, opazovala sem, gledala, poslušala, čitala in, uh! česa ne zvemo tako, g. urednik! No, kaj da sem opazila, videla in slišala, to pride uže počasi na dan, ali kaj se piše dan danes! Ako po „onih“ modernih knjigah vzamete v roko slovensko knjigo najhujšega „liberalca“ in najstrastnejšega slovenskega rejalista, oh, kakó Vas rezveseli njegov spis, kakor prijetno vonje ljube vijolice po premočnih, omamljivih, ostrih duhovih razkošnega cvetja.

Nekdaj so postavljali za junakinje take ženske, ki so se res odlikovale od drugih na ta ali oni način ter se tako izkazale, pozneje risali so življenje v srednjih bojah, kakor je v resnici pri „normalnih“ ljudeh, no, kaj pa sedaj? Vendar te knjige mikajo občinstvo, ki seza hlastno po njih, in kake nasledke ima potem tako čitanje, ako pride v roko, recimo, neizobraženim, dasi gosposkim ženskam, ki čitajo samo „fakte“? Kakove ženske opisujejo se tod, in je-li res takih na svetu? In če so, so li vredne, da se opisujejo tako? Francozi so v tem prvi, za tem pa drviijo Italijani, zdi se mi, da jih je eden celó prekosil (Ko bi imenovala pisatelje, poiskal bi jih kdo, in gorje meni, kaj?)

Niso to pisatelji kakih „podlistkov“ malo cenjenih listov, pisatelji so to obsežnih knjig, pisatelji sedaj najbolj cenjeni, ki pišejo s tako fino, mojstersko umetnostjo, da jih moraš čitati radi mojsterske oblike, dasi se ti

drugo — gabi. Tak popis neke „božje poti“ ni se še čital menda do sedaj, a vse drugo v oni knjigi?! Kakov razloček tudi tu, med zapadnimi in ruskimi rejalisti! Ruski rejalisti so nasproti tem še — idejalisti; smejete se? Ne, ne, tu ni primere, clovek bi Ruso čital vedno in vedno, in jaz se nadajam, da se mi Slovani oklenemo zdravega, pristno ruskega slovstva.

Mnogo, mnogo piše se o Francozih, Italijanih in Nemcih, in tudi bratje naši Hrvati in drugi Slovani ne spó; le mi Slovenci smo sedaj tako — ubogi! Da-li nimamo talentov? Imamo jih, imamo, ali pri nas s pisateljevanjem ne zaslužiš ni — vsakdanje soli. Vsakdanji kruh prisluziti mora se pri nas drugače, in po vsednevem trudu ne zljubi se vsakomur žrtvovati svoje sile domovini. Takó se izgublja naše moči v materijalnih skrbeh, na političnem polju in tudi — v medsebojnem prepiru. In vendar imamo tudi mi Slovenci osobito dva pisatelja, ki se odlikujeta izmed vseh, (ne imenujem ju, huda bi bila) o katerih sodim, da bodeta morala kedaj dati težek odgovor o svojem pisateljskem talentu. Spisi teh dveh pisateljev spominjajo me vedno velikih priljubljenih pisateljev drugih narodov, avtorjev, katerim stojita tudi lahko na strani po „kakovosti“ svojih spisov. Ko bi le hotela živeti ona dva samo zato, imeli bi mi Slovenci zavidanja vredne knjige namesto samo par ubogih leposlovnih listov. A gluha sta za naše želje med raznimi drugimi opravki, prijetnimi in neprijetnimi. (Jeden med svojimi notarskimi akti, drugi pa med svojimi pravdami). Le tu in tam izpustita kako mrvo med nas, in veseli smo je, priznajmo ali nepoznajmo! Takó je torej pri nas „velika suša“, katere ne morejo odpraviti vse „pomladanske vode“ in ves skopneli sneg. Vse je zaspano, tiho in mrtvo osobito tam, kjer bi se moralo najbolj živeti, od koder bi mogli zajemati mi Slovenci ob mejah poguma, veselja in življenja.

Sedaj pa, g. urednik, voščiva našemu narodu, da se s pomladjo zbudi i on, „da mu nova pomlad zelena novi cvet bi gnala“, da mu vzbudi delavnih, genijalnih, nezavisnih duhov v umetnosti, slovstvu in v politiki; ne, — politikov je dovolj!

Na skoro svidanje v teh predalih, kliče Vam udana

Márica.

Ruske drobtinice.

Съ миру по ниткѣ, голому рубаха.

Zgodovina i slovesna, i obča, nam pripoveduje, da je tiskarno delo v Rusiji začelo za Moskovskega carja Ivana IV. Groznega. L. 1553. je Moskovski dijakon Ivan Fedorov, po volji svojega carja, zasnoval prvo tiskarno, katerej je bil sam vse: i učenec, i mojster tiskarne umetnosti, i papir je prirejal sam, i matrice je izvajal sam, i posamne črke je tudi lil sam; pri vsem tem bil je iskusi naborščik (stavec) i pretočni spravsčik ali corrector. Energija tega človeka bila je tako velika, da je čez 10 let okončil prvo knjigo rusko — „Дѣянія апостольскія“, katerej je torej sedaj celih 333 let od svojega rojstva. Ta knjiga se navadno hrani v Petrogradski publični biblioteki, hrani se na odličnem mestu odlično i skrbno za svojo odlično starost, pa tudi za druge odlične lastnosti, kojih nima malo. Sedaj pa je ta knjiga na Petrogradski tiskarni razstavi, kjer jej pa niso dali odličnega mesta, a položili so jo med knjige 16. stoletja bez posebne česti v vitrino na posebno svetlo. To pa silno mrzi ruskim ljudem, kateri ljubijo po dostojinstvu stare ruske knjige, i po pravici grajajo, kogar je treba, za to voljno ali more biti nevoljno zanemarjenje rodne tiskarne dela. A spomenika bi morda ne trebalo takemu nenpopuljivemu delavcu za rusko slovesnost, kakoršen je bil Ivan Fedorov? Da, da, pač davna bi ga trebalo...

Na vzhodu vrše se velika dejanja. Sosedje Rusije se grdo ravšajo i kavsajo, a evropske države iz daleka gledajo na velike ter v duši i srcu vsaka snuje svoje spletke. Kaj misli o vsem tem Rusija, bi kaj radi zvedeli vsi, da, i zvedo, samo kedaj zvedo, tega pa le nikdor ne ve; kajti Rusija ne ljubi šuma i groma, i po njenih dejstvih je gotovo le jedno, da k „vostočnim delam“ ni toliko ravnodušna, kolikor se to kaže na videz. Celo rusko občinstvo je spregovorilo o „vostoke“, a v Moskvi je „vostok“ prodrl celo v vseučilišče! Vsaj Moskovske novine poročajo, da prihodnjega leta nastopi v univerzi učenjak, kateri bo čital „o vostočnoj politiki Moskovskih Gosudarstven“. Vi me vprašate, zakaj je neki Moskovsko vseučilišče do sedaj ostajalo bez katedre, tako važne za rusko mladino? Jaz pa Vam na to vprašanje odgovarjam ne bom, a rajši Vam povem, da je vostočna politika Moskovskih Gosudarstven skoro bezpretržno (nepretržno) bila politikoj česti (poštenosti) i srea. Rusija si vzhoda ni podjarmila ognjem i mečem, ne siloj je Rusija razširjala oblast i krog svojega vpliva na vzhodu, z mehkostjo in srčnostjo si je pridobivala simpatije vzhodnih plemen. V predpisanih Moskovskih Gosudarstven k osebam, vršivšim politiko na vzhodu, se kar naravnost prepoveduje postopati z „žestotjo“ (okrutnostjo), a treba je z ljubeznijo širiti pravoslavno rusko moč. Ne darom (zastonj) Azijati pravijo, da je Bog dal najprej oblast Čingis-Chanu, a zatem mu jo je za surovost pa le vzel ter jo na veke podaril Belemu Čarju . . .

Что, развѣ нашъ молодой Государь не молодецъ? — А что такое? — А о засѣданіи „Сибирскаго Комитета“ вы читали? — Читалъ. — Читатели „Слов. Св.“ мѣнда нисо позabili, da je odboru za zgradbo sibirske železnice do smrti Aleksandra III. predsedoval naslednik carjevič; ko je pa ta postal car, pa svojega predsedstva ni oddal nasledniku carjeviču, ampak obdržal si je je tudi kot car. Zgradba železnice se nadaljuje; pa zgodilo se je nekaj, kar je porodilo mnogo govorov v občinstvu, i se ve da govorov nič prav prijetnih. Da bi migom vsem zavezal jezike, sklical je car takoj odbor i tam zahteval, da bi istinito izjasnili mu vse delo. Tako se je zgodilo, i občinstvo je zvedelo, da faktični razhodi ali stroški za poslednjo dobo precej presegajo prvotne proračune, da je zgradba pota zaostala od predpoloženj inženirjev, da so prošlega leta razbojniške čete nekoliko krat zavirale pravilni hod dela, da prestopnikov niso uporabili v delo v razmerih, o kojih so prej govorili razni merodavni činitelji, a Kitajcev i Japoncev ste tudi odzvali dotični vladi. Se ve da tak negativen doklad (poročilo) Gosudarju ni mogel biti všečen; pa laskova i trdna beseda carja označila je točno i jasno, kaj se mora zgoditi takoj, da bi napravili to veliko delo na pravo pot, na kojey je bilo začetkom. Črez tri dni po zasedanju „komiteta“ je bila uže gotova visoka revizijska komisija pod predsedstvom tovariša ministra potov soobščenja, katera je uže odrinila na mesto . . . Gogolj bi vskliknil: „Ахъ, какой пассажъ!“

Da i minister financij je molodec, t. j. fant od fare, kateremu ni pare. Pri prejšnjih ministrih razvoj šolskega dela ni zaostajal, pa velikansko tudi ni korakal naprej, i to vse iz-za „nedostatka sredstv“; gosp. Vitte pa to delo mēda ināe ume, i če vidi, da je denarja res treba, da bi duhovni (duševni) razvoj potrpeł škodo, ko bi se pretrgal običnim „nedostatkem sredstv“, pa podporo takoj dā, tudi ko bi je na videz ne bilo v državni skrinjici, mēda po pravili: голъ на выдумки горада! Trgovih šol, na primer, pri nas doslej ni bilo urejenih primerno; g. Vitte pa, pogovorivši se z ministerstvom narodnega prosvetčenja, se je vzel za to stvar z vso odločnostjo svojega nra, i načrt „комерческихъ школъ“ skoro postopi v državni svet. Po nujnosti obrazovanja trgovskega ljuda bodo šole za-nj četirih tipov sorazmerno starosti trgovskih učencev i učenk. Vidite, tu veljajo besede Horacija: „Rebus angustis animosus atque festis adpare“ . . .

Božidar Tvorcov.

OGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele.

„Slovanski Svet“, 17. št. od 27. aprila, je bil zasežen, in sicer zaradi spisa „Amicus Plato“. . . (prva polovina III. odstavka). Priredili smo drugo izdanje in popolnili poldrugo stran prostora z drugo snovjo.

Mestni svet Tržaški. V seji dne 23. t. m. interpeloval je svetnik dr. Cambon župana, kako je mogla

mestna delegacija od sebe dovoliti potrebni denar za slovesni vsprejem članov državnega zbora in gospodske zbornice, ki so prišli v Trst povodom krsta parnika „Habsburg“, in da-li je pomislila, da se utegnejo povabiti tudi gostje, ki so nasprotniki laške narodnosti, in ki gojijo protiliberalna načela? Župan je odgovoril z redko najivnostjo, da je ravnala mestna delegacija „bona fide“, misleča, da mestni svet odobri dotični trošek 1190 gld. 60 nvč. v jedni poznejših sej, kakor se je dogodilo to baš takó, ko je potrosila mestna delegacija za slavnosti angleškemu brodogradu na čast vsoto 5000 gld.; župan sam pa da ni niti vedel, kateri poslanci pridejo v Trst. Mestna delegacija pa da ni povabila Dunajske gospode le iz gostoljubnosti, ampak tudi iz ozirov oportunitete in in materijalnih interesov mesta! — Interpelant s tem odgovorom ni bil zadovoljen in je izjavil, da ne odobri tega računa. — Na to je predložila mestna delegacija, da naj se dovoli 1500 koron iz občinskega imetja v podporo bēdnim Ljubljancem. Svetnik E. Rascovich je omenil, da o takih prilikah ni treba razpravljati o krivicah, prihajajočih italijanskemu življu iz Ljubljane, in tudi ne o nevarnostih, ki utegnejo priti od tam v bodočnosti. Odobruje predlog delegacije in bi glasoval še za večjo podporo, ako bi se ne bilo treba bati, da so pretirana vsa iz Ljubljane prihajajoča poročila o grozni škodi, katero je povzročil potres. (To tendenciozno laž je bil raztrosil židovski Tržaški list „Il Piccolo“). Zbor je dovolil za tem podporo 1500 koron brez daljnje razprave. — Mestna delegacija je tudi predložila, naj se odpošlje utok proti namestništvenemu odloku, s katerim je bil uničen sklep mestnega sveta, da vzdica v mestni palači izzivajočo spominsko ploščo v ovekovečenje sestanka istrskih delegatov dne 2. novembra min. leta v Trstu. Svetnik E. Rascovich je izjavil nato, da naj se utok opusti uže z ozirom na italijansko samozavest in ponos, kajti tak utok Italijanom itak ne bi pomagal. Podžupan Mojzes Luzzatto pa je predložil, da naj se le odpošlje utok, kajti, ako ne bi ministerstvo udovoljilo istemu, za-teče naj se občina potem do upravnega sodišča. Zbor je sklenil, da odpošlje utok na ministerstvo.

Tržaški šokol vabi k veliki akademiji, ki bode 4. maja v društveni telovadnici. To pot nastopijo poleg telovadcev tudi telovadke. Začetek ob 8 in pol zvečer.

Volilno gibanje v Istri. V občini Milje okraja Koperskega je zmagala prvikat slovenska narodna stranka v veliko presenečenje Italijanov, sicer le za jeden sam glas, toda v tem okraju nedostaje voditeljev, torej so zmagali zavedni volilci sami. — V občini Podgrajski je zmagala narodna stranka s 187 glasovi proti 100, kljubu temu, da so domači zavezniki Lahov kupovali glasove; v Kastvu so bili izvoljeni soglasno narodni volilni možje. V Pomjanu je oddalo svoj glas 127 narodnih volilcev; ital. stranka niti ni došla na volišče. V Dekanah je bil 21. t. m. shod volilcev, kateri sta sklicala drž. poslanec Spincić in bivši dež. poslanec Flego. Obilna udeležba tega shoda je poparila laško stranko, ter je bilo tam izvoljenih soglasno 12 narodnih volilnih mož. Istotako je bilo v Buzetu izvoljenih 25 narodnih volilnih mož, in s tem je zagotovljena izvolitev onih dveh poslancev, katera volijo kmetске občine Koperskega okraja v deželni zbor. Občina Dolina, ta stara narodna trdnjava, izvolila je soglasno svojih 15 narodnih volilnih mož; v politiskem okraju Koperskem je bilo izvoljenih 74 narodnih in 16 laških zaupnih mož. — Dosedaj si niso pridobili Lahi ni jedne nove zmage, kajti kjer koli so doslej volitve volilnih mož izpadle v

prid Italijanom, bila je uže od prej laška večina, dočim so Slovani oteli Lahom Milje in Pomjan.

Tržaška posojilnica in hranilnica imela je dne 21. t. mj. svoj III. redni občni zbor. Po utemeljenem nasvetu delničarjev Ant. Trudna in A. Goljevščka vsprejel je zbor predlog odborov, da se razdeli med delničarje le 5% dividende, ostanek pa naj se doda rezervnemu zakladu, kajti ne visoka dividenda, ampak močna rezervna doklada more ugodno vplivati na kapitaliste, da postanejo združniki. Posebno dober vtis je napravila na zborovalce izjava načelstva, ki je odstopilo 5% čistega dobička, kateri gre po pravilih načelstvu kot nagrada, v pomnoženje rezervnega zaklada.

K potresu v Ljubljani. Pomoč nesrečni stolnici Slovenije prihaja od dne do dne izdatnejša. Strašna elementarna katastrofa je vzbudila sočutje po vseh pokrajinah Avstrije, pri vseh slojevih ljudstva. Posebno izdatno pomoč je organizovalo Dunajsko mesto. Od tam je poslalo v Ljubljano „prostovoljno rešilno društvo“ in pa „društvo za ljudske kuhinje“ vse potrebno, da hrani vsak dan na tisoče ljudi, ki prebivajo po šotorih, železniških vozovih, lópah, ali pa vedrijo pod milim nebom. Do 80% poslopij ni več za rabo. Javno časopisje slovansko in nekateri Dunajski veliki listi pozivajo občinstvo v pomoč bédni Ljubljani, razni zasebniki pa so darovali ali nabrali uže več tisoč goldinarjev. Mnogo rodbin je pobeglo iz Ljubljane, ker se potres, da si redkejši in slabejši, ponavlja vedno še.

Finančno ministerstvo je priposlalo 25.000 gld., katere so uže razdelili, baš tako onih 15000 gl., katere je daroval cesar. Dne 22. t. m. bil je na Dunaju sestanek pomočnega odbora za Ljubljano. Shodu so prisostvovali razni drž. poslanci, njim na čelu predsednik poslanske zbornice baron Chlumecky. Začasni predsednik shodu je bil dvorni sovetnik Buklje. Isti je v lepem govoru zval v pomoč cesarju in državi vedno zvestim, sedaj po elementarni nesreči težko prizadetim Kranjcem. Pomočni odbor si je izvolil predsednikom grofa Hohenwarta. — V Ljubljani sami se je osnoval pomočni odbor, kateremu je namen pospeševati pomočne akcije. V tem odboru so meščani obeh slovenskih strank in tudi nekateri Nemci. — Minister za notranje posle je uže odredil, da prične nabiranje milodarov po vsej Avstriji, državni zbor pa je soglasno odobril korake v podporo kranjski deželi, kakor sta jih predložila poslanca Hohenwart in Schwegel. — Koncert ki ga je priredila „Slovanska Čitalnica v Trstu“ dne 20. t. m. v prid Ljubljani, vrgel je čistega prihoda 1.100 koron.

b) ostali slovanski svet.

Državni zbor. Dne 23. t. m. se je začelo nadaljevanje letošnjega zasedanja v zbornici poslancev. Tako je začetkom seje so pooblaščenici glavnih strank koalicije stavili predlog nujnosti, naj vlada hitro in natanko preišče škodo, povzročeno po potresu v Ljubljani in na Kranjskem, ter naj stori vse potrebno za podeljenje izdatne pomoči. Nato je stavil bar. Schwegel nujni predlog, da se oprosté za 25 let vsakega davka vsa nova zidanja v Ljubljani in v bližnjih okrajih, in da se v obče olajšajo davčna bremena poškodovanim poslopjem. Grof Hohenwart in bar. Schwegel sta potem utemeljevala omenjene predloge. Notranji minister markiz Bacquehem je razložil, da je vlada uže začela izvrševati svojo zadačo, in da stori, kar bode potrebno, i nadalje. Jako iskreno so razkladali bedo tudi poslanci dr. Russ, Kušar, Klun, Ferjančič.

Posl. Vošnjak je priporočal vladi, naj da podpore tudi za poškodovane cerkve na južnem Štirskem. Mladočeh dr. Engel je izjavil, da pomoč bode sicer dohajala od zasebnih ljudi, a tu da je potrebna tudi velika državna pomoč. Se celó posl. dr. Foregger, veliki nasprotnik Slovencev, je priporočal obilo podpore, ter je rekel, da nasproti taki katastrofi je umeven le jeden jezik, t. j. jezik človečnosti. Tudi vit. posl. Jendrzejowicz je v imenu galških zastopnikov izjavil, da hočejo glasovati za predlog Hohenwartov in Schwegelov. Tako je vsa zbornica jednoglasno sprejela predloge nujnosti. Poljaki so v koaliciji, in to pot jim ni bilo treba poštovati Rusije; zato je zmagala tudi pri njih človeška stran.

Nadaljevala se je razprava o davčni reformi. Dr. Kaizl pa je v imenu tovarišev stavil predlog nujnosti, da se izreče vladi nezadovoljenje radi postopanja vlade gledé podržavljenja zasebnih železnic. Trg. minister je namreč naznanil, da za sedaj preneha vsako pogajanje zaradi podržavljenja, tudi radi tega, ker madjarska vlada ne soglasuje za podržavljenje južne železnice. Dr. Kaizl pa je kazal na razna protislovja, ki so v sedanjosti in predvelikonočni izjavi trg. ministra grofa Wurmbranda, in je sobesno kazal, da je dalo postopanje tega ministra tudi povod borznim spekulacijam. Minister Plener je zagovarjal vlado, no dejstvo pa le ostane, da vlada ni bila srečna niti pri tej važni gospodarski akciji. Kaže se, da je zmagala židovska visoka financija nad namerami o podržavljenju velikih železnic.

Českoslovanska narodnopisna razstava. Ako za dōbe prihodnje narodnopisne razstave v Pragi še ne bode odpravljeno izjemno stanje, bodo vendar dovoljena zborovanja strokovnjakom in pa narodopisnim, pevskim, sokolskim, učiteljskim ter gasilnim društvom. Izključena so le politična zborovanja, a tudi pri ostalih društvih so zabranjeni politični govori. Vlada stavlja društvom jedini uvet, da bodo udeležniki zborovanj pozvani osebno, ter da se vsak udeležnik izkaže z osebno legitimacijo. Izven prostora, določenega za razstavo, pa v Pragi ne bode dovoljeno nikakoršno zborovanje. — Predsednik narodnopisne razstave grof *Lázanský* in pa član odbora Lubor *Niederle* sta dalje časa v interesu razstave popotovala po Moravski, kjer sta obiskala razna mesta in pridobila mnogo zanimivih predmetov za razstavo razne historijske dragocenosti neprecenljive vrednosti.

Literarni odsek česko-slovanske narodnopisne razstave v Pragi namerja izložiti na razstavi najvažnejša in najzanimivejša dela češke književnosti vseh časov, zajedno pa priredi kolektivne razstave, tičóce se najznamenitejših pisateljev sedanjosti, v kolikor so dotična dela značilna za česko narodno življenje. Tu si bode odbor vpošteval izmed pisateljev sedanjosti v prvi vrsti dela Dobrovskega, Kramerija (Kramerius), Jungmanna, Kollára, Čelakovskega, Pressla, Purkyněga, Safaríka, Palackega, Havlíčka, Němcove, Erbená, Sušila, Nerúde in Halka. Odbor prosi zatorej vse te, ki imajo kak rokopis, pismo, fotografijo ali kak drug spomin na jednega omenjenih pisateljev, ali katerega koli drugega češkega pisatelja, da izvoli dotični predmet posoditi odboru za dōbo razstave.

Mladočehi in naprednjaki. Te dni je bil mladočeški poslanec dr. Engel na shodu v Beneševih, kjer je govoril o delovanju mladočeških poslancev v državnem in češkem deželnem zboru. Na vprašanje, kakó stoji mladočeška stranka nasproti naprednjakom (omladinovecem), odgovoril je dr. Engel, da po njegovem mnenju ne bi bilo koristno, da se ustanovi nova stranka, vsakomur pa je svobodno,

da v mladočeški stranki razvija svoje nazore in dobiva večino za nje. Konečno pa je vsak dolžan priznati ustanovljeno vodstvo stranke ter brezuvetno pokoriti se disciplini, kajti drugače bi stranka prestala biti stranka. Na ta način stranka more vsprejemati posamičnike, ki vsprejemajo njen program ter se obvežejo, da bodo uvažali vsa pravila stranke. Ne more se pa dovoliti posebna stranka v stranki. Kar se dostaje prihodnjih volitev, bode se mladočeška stranka ravnala po volji svojih volilcev. Ako bi isti hoteli v posamičnih okrajih postaviti kandidata naprednjaka, ne bode nihče oviral izvolitve.

Proti poljskemu klubu. Levovski „Dziennik Polski“ je sedaj ostro obsodil delovanje poljskega kluba, očitajoč mu sebičnost in malomarnost. Med ostalim pravi „Dz. P.“, da se mora priti iz zapisnikov sej poljskega kluba do osvedočenja, da so seje tega kluba živahne le tedaj, ko je treba razpravljati o predmetih, ki so v korist veleposestva, ali pa kadar se razpravlja o žganju in petroleju. Kar pa je izven teh stvari, to vse je „dolgočasno“, in to poslušajo člani kluba samo zaradi tega, da se ne more reči, da niso poslušali. — Svojo obsodbo zaključuje „Dz. P.“ s pozivom, da je res že skrajni čas, da se bavi s tem poljsko novinstvo. Poljski klub da postopa povsodi tam, kjer ne najde svojih interesov, kakor ravna mačeha z otroci, ki niso njene krvi.

Poljak — proti poljskemu gimnaziju. Pred kratkim je objavil prof. dr. Molin (Poljak) v Tešinskem „Nowym Czasu“ članek, v katerem trdi na podstavi narodopisnih odnosov, da „takožvani Poljaki“ v Sileziji, ki so že več stoletij ločeni od celokupnega naroda poljskega, so mnogo bližji Nemcem, nego pa Poljakom. „Poljaki“ v Sileziji da nadkriljujejo poljski narod v omiki vsled vpliva superijorne (!) nemške kulture. To ljudstvo da zatorej ne potrebuje poljskega gimnazija. — Kar je izrekel ta Poljak očitno, kaže le na obča dejstva poljske zlahte; poslednja politikuje že stoletja za „superijorno“ zapadno kulturo.

Ogersko. Preganjanje Romunov na Ogerskem. Ogerski Romuni nabrali so lepo vsotico denarja za spomenik pok. svojemu vodji Jouhu. Ogerska vlada pa je nedavno ukazala, da se zapleni v ta namen nabrani denar, in da se tožijo nabiralci zaradi „veleizdaje“ (!), češ, da znači nabiranje za spomenik „hujskaču“ Jouhu „napad na ogersko domovino“. V kratkem pride torej zopet več romunskih rodoljubnih učiteljev pred madjarske porotnike zaradi — izdaje ogerske domovine!

Slovaški mladini so v Mijavi prepovedali celo nedolžno gledališko predstavo, češ, da je opasna madjarski narodnosti.

Ogerska vlada je v najnovejši čas zabranila vhd na Ogersko mnogim romunskim listom kakor: „Vointa Craiovei“, „Curierul Roman“, itd., potem brošuri „Les Romaines de Transylvanie“.

Za narodno organizacijo Slovakov. „Narodnie Noviny“ pozivljajo svoje sorojake, da si osnujejo slovaško kulturno društvo, kajti vzrok društveni in politični bedi Slovakov je v tem, da niso organizovani. To društvo naj bi vršilo svojo zadačo s tem, da poučuje Slovake o deželni in občinski avtonomiji ter o narodnostnih pravih. „Kulturno društvo“ naj bi tudi vzbujalo narodni ponos Slovakov, osnovalo čitalnice in podporne blagajne, prirejalo predavanja in veselice ter nastajalo v obče, da si pridobi slovaški jezik svojo veljavo i v salonih ter da bode smatran enakopravnim v komitatih in pred sodišči.

Sa zagrebačke univerze. Upisivanje za drugo polugodišče odpočelo je dne 19. t. m. — Univerza u Lillu u Francezkoj pozvala je „Zastavu“, da odpošlje nekoliko izaslanika na proslavo nekih viših učevnih zavodah i univerzah, koja će proslava trajati nekoliko dana o Duhovima. Odbor tamošnji zajamčuje izposlovati popustne karte u francezkoj državi i točan putopis. O tom će odbor „Zastave“ odlučiti kod budućeg zasjedanja. — Na crnoj ploči razpisana su dva natječaja i to: 1. Tko rieši najbolje zadaću: „Nauka o medjunarodnoj intervenciji“, dobiti će nagradu od 50 for. iz zaklade Anke pl. Bresztyensky rodj. Stefaničeve. — 2. Tko rieši najbolje pitanje: „Ekonomska i socijalna važnost skupnogospodarstvenih organizacija“, dobiti će jednogodišnje kamate od hrv. slav. zemljo-razteretnice od 500 for. iz zaklade pok. opata i kanonika Franje Huszára. Natjecati se mogu za obadvie radnje samo Hrvati, a razprave se imadu podnieti do 1. lipnja t. g. rektoratu.

Slavoljub Magdić.

O položaju na Hrvatskem. „Münchener Allg. Ztg.“ je objavila zanimiv članek o položaju na Hrvatskem. Članek naglašava, da ogersko-hrvatska pogodba (nagoda) nikakor ne jamči Hrvatski onega stališča, katero je bil označil hrvatski ban z besedami: „Regnum regno non praescribit leges“. Ban Khuen-Hedervary si je pridobil popularnost na Ogerskem s tem, da je zatrl hrvatsko opozicijo. A kljub temu doživel je velik neuspeh, ko so ga minolo jesen pozvali v Pešto, da sestavi novo ministerstvo. Ogri so mislili, da more ban Khuen storiti z ogerskimi strankami isto, kar je storil s hrvatskimi. Vendar pa je grof Khuen-Hedervary „mož bodočnosti“, kajti on je jedini državnik, ki zna ogersko in hrvatsko. Poleg tega pozna dobro politične razmere Ogerske in je tudi poučen o narodnostnih odnosih kraljevine. Banffy da se ne obdrži dolgo na krmilu, in potem pozovejo grofa Khuena v tretjič, da sestavi ministerstvo. H koncu govori člankar o sporu med Hrvati in Srbi in trdi, da so Srbi jedro banove stranke na Hrvatskem.

Kaj je Bosna? „Obzor“ priobčil je pod tem glavjem dopis „bosenskega Hrvata“, v katerem se razpravlja o vprašanju, zakaj avstro-ogerska vlada ne da Bosni njenega pravega diplomatskega naslova. Bosna je po svoji zgodovini starodavna kraljevina, a dandanes mora se ji vrniti ta naslov, ki ga je izgubila pod turško upravo. Zelo čudno je, pravi dopisnik, da nekdanja pokrajina bosenske države kralja Stjepana Tvrtka I. — današnja Srbija — svoj naslov „kneževina“ menja v „kraljevino“, v tem ko Bosna nima nikakoršnega naslova. Vse državne uredbe nazivljajo se jednostavno „bosensko-hercegovske“, namesto da bi se imenovale „kraljevske“ bosensko hercegovske. Dopis zaključuje z nasvetom, da naj bi domačini odpravili v tem smislu prošnjo na Nj. Veličanstvo cesarja in kralja.

Srbija. Z nečuvnim nasilstvom o „volitvah“ zagotovila si je srbska vlada večino v skupščini. „Izvoljenih“ je 140 naprednjakov (ministerijalnih pristašev), 30 liberalcev in 3 radikalci. V tem razmerju ima vlada na razpoloženje 210 glasov, vključno onih 60, ozir. 40 zastop., katere imenuje korona. — Ruski car je dovolil knezu Arzenu Karadjordjeviću, ki služi v ruski vojski, začasen dopust. To dejstvo je vzbudilo na Belgrajskem dvoru veliko vznemirjenje, kajti bojijo se, da hoče Karadjordjević v oči-gled kritičnega položaja v Srbiji svobodnejše gibati se ter da stopi na čelo antidinastičnemu gibanju v Srbiji.

Kdo da je prav zmagal pri sedaj izvršenih volitvah

v Srbiji, kaže najlepše poseben članek prvega judovskega Dunajskega lista, ki hvali sedanjo vladu in nove naprednjaške poslance. Drugega pojasnila ni treba, dasi listi liberalne in radikalne stranke razkrivajo dan na dan skandale, ki so se godili v 7. dan aprila st. st. v Srbiji.

— Skupština se je sezvala ne v Beograd, temveč v Niš. Kraljica Natalija dojde 10. maja v Beograd, in se bode mudila v Srbiji nekaj tednov.

K otvorjenju „Nord-Ostsee-kanala“. Iz Berolina poročajo, da bode pri slovesni otvoritvi tega prekopa dne 20. junija t. l. zastopanih 13 držav (izven Nemčije), katere odpošljejo k slavnosti okoli 50 ladij. S temi ladjami pride v Kiel 12 admiralov, 750 častnikov in 16.000 mornarjev. Nemčija odpošlje k slavnosti 28 ladij s 374 častniki in 5000 mornarjev.

Rusija in Črnagora. Te dni je odpotovalo iz Moskve več odsluženih podčastnikov v Črnogoro. Ti častniki imajo zadačo izvežbati črnogorsko vojsko.

Rusija. Ruske finance. Ruski „Vestnik financov“ objavlja blagajniški izkaz državnih dohodkov in izdatkov iz leta 1894. Po tem izkazu znašali so dohodki 1.155.574.000, a izdatki 986.848.000 rubljev. Prebitek znaša torej vsoto 168.726.000 rubljev, dočim je leta 1892. znašal le 59.480.243 rub., leta 1893. pa 98.730.455 rub. K temu izkazu opazajo „Mosk. Vedom.“: „Te številke so nov dokaz sijajnega položaja državnega gospodarstva Rusije, in te številke stavljajo na laž one, ki govorijo, da so ruske finance v slabem stanju.“

Pred nekoliko časom je bila deputacija ruskih Židov iz gubernije Jekaterinoslavske pri carju v Peterburgu ter prosila, da bi se skoro uredili pravni odnosi židovskih podanikov. Poljski listi v Levovu poročajo, da je car to deputacijo prijazno vsprejel, obljubivši, da se bode obziral na to prošnjo.

Državni jezik. Ruska vlada izdala je naredbo, s katero opozarja evangeliško-luterski generalni konzistorij, da mora v smislu veljavnih zakonov vsa luterska duhovščina biti popolnoma večča državnemu (ruskemu) jeziku. Ako kak luterski duhovnik ne bi znal ruskega jezika, pride ob službo.

Novi ruski poslanik pri Dunajskem dvoru je imenovan, in sicer grof Peter Kapnist, dosedanji senator v Petrogradu.

Deputacija Nemcev iz Rusije pri Bismarcku. Dne 11. t. m. poklonila se je Bismarcku v Friedrichsruhe deputacija nemške naselbine v Odesi. Bismarck je, vsprejemši deputacijo, izustil govor, v katerem je priporočal v Rusiji prebivajočim Nemcem, naj se nikar ne upirajo ali kažejo protivne ruski vladi. Nemci da nimajo vzroka sovražiti Ruse, kajti Nemci ne želijo ničesar, kar je ruskega; Poljakov da ima Nemčija, a tudi Rusija dovolj. Rusiji da ne bi koristile pruske pokrajine, tudi ko bi jih imela. Rusija in Nemčija da si stojita nasproti v zavidanja vrednem položaju, kajti nijedna teh držav nima, česar bi utegnili želeči druga. In to, zaključil je Bismarck, je za dva soseda redka in dragocena stvar. — Tudi pri tej izjavi je treba pošteti diplomatsko modrost Bismarckovo, kajti njegovi dejanski načrti za bodočnost so drugačni, nego je ta izjava o razmerah med Rusijo in Nemčijo. To pa je res, da tudi on ima Poljake za nepoboljšljive, tudi radi tega želi, da jih Nemčija — iztrebi.

O ruskih kmetih nekaj. Zanimivo je, kako si pomagajo sami ruski kmetje Aleksandrijskega okraja, Chersonske gubernije. Začeli so se sami družiti v zadrage,

katerih je uže nekaj desetkov. Vso zemljo, svojo in najemno, zlagajo v obče posestvo, a zemlja obdeluje se vsa brez obzira, čegava je. Zemlja deli se pa med zadrugarji na jednake dele, tudi če nimajo vsi jednaki. Če ima kdo manj, doplačuje dve tretjini cene dela, ako ima več, pa dobiva dve tretjini. Za vse davke in druge dolžnosti, n. pr. obskrbo cest i. t. d. skrbi zadruga. Za plačo jamčijo vsi in tudi pri posojilih. V odbrani hiši je združeno gospodarstvo: orodje, stroji i. t. d. Delo je obče. Ako zadrugar gre kam drugamo na delo, plačuje zadrugi za zamujene dni. Od pridelka deli se na stran najprej žito za seme in nekaj za slučaj izredne potrebe. Drugo pa se deli na jednake dele po številu delavcev, bodisi možkih ali ženskih. Prodaji namenjeno žito prodaje se skupno. Skrbé tudi za slučaj bolezni kakega člena. Starce živé domači. Za čas dela so vsi otroci v jedni hiši ali v dvorišču pod nadzorom starke. Pijanec odstranjujejo takoj. Tako tudi lenuhe ali prepirljivce. Zadruga se združi lahko tudi z drugimi, da najme ali kupi zemljo. Za 7 mesecev obrazovalo se je v tem okraju na 60 takih zadrug. — C.

Opomnja uredništva. Ta poskus ruskih kmetov kaže se nam jako moder. in bliža se najstrožim teorijam o socialnem gospodarstvu. Vidi se, da kmetje zdravega, delajočega človeka postavljajo za suverenno jednoto, ki ne izgublja nič zaradi nejednakosti fizičnih močij ali duševnih sil. Glavno je, da človek dela vestno, naj si bode krepek ali šibek. Vse, kar je povedano v gorenjem poročilu, je na korektni podstavi, in možno bi bilo celó misliti, da bi isti ruski kmetje šli dalje in izvajali posledice tudi za samostalno zasnovo šolstva in drugih kulturnih naprav. Vsekakor bi bilo dobro, da bi rusko občinstvo pozorno in blagohotno pospeševalo nadaljnji razvoj pričetih poskusov. Drugi narodi, sosebo Slovani, pa naj bi gledé nato premišljevali tir socialnega gospodarstva v zapadni Evropi, kateri se dostaje tudi njih samih.

Novo rusko literarno društvo. Po inicijativi Petrograjske pedagogijske družbe osnovalo se je v Petrogradu društvo „prijateljev ruskega jezika“. Namen novega društva je podpiranje čiščenja ruskega slovniškega jezika. Poseben odbor pregleduje posamične ruske literarne časopise; objavi vse stilistiške in slovniške pogoške, katere zasledi.

Slavjansko dobrotvorno društvo v Petrogradu je imelo 18. t. m. letni občni zbor. Predsednik grof N. P. Ignatjev je povdarjal, da v društvu se nikakor ni ohladila slavjanska misel. Društvo pa gleda v bodočnost in zato skrbi za vzgojo mladine. Gledalo je tudi na to, da bi širilo znanje ruskega jezika. Členov je sedaj 533. Društvo ima na raznih učnih zavodih 20 stipendistov in 6 stipendistinj. Prošlega leta je bilo dohodov 29.715, razhodov pa 22.549 rubljev. Skupno imetje znaša 240.307 rubljev. General A. A. Kirjejev je polemizoval proti ruskim zapadnikom in povdarjal, da nauk slavjanofilov je za ruski narod združen v oblikah: pravoslavje in samodržavje.

V. V. Komarov je rekel, da zapadni Slovani naj bodo brez skrbi. Rusko narodno čustvo se ne maje kakor trs na vetru. Veliko srce ruskega naroda je polno ljubezni in se ne spominja zlega. Ono odpušča napake bratom. Od dobe Petra Velikega se ruska država ni ločila od Slovanov in slovanske ideje in se tudi ne loči. Ona je podstava ruskemu državnemu življenju in jedro zadatam in ciljem.

Mir na skrajnem Vstoku in pa Rusija. Premirje med Japonsko in Kitajsko je podaljšano do dne 8. maja t. l., do katere dôle mora biti rektifikovana mirovna pogodba. Pogoji miru so naslednji: Koreja postane nezavisna

Kitajska plača Japonski odškodnino 200 milijonov tačlov (okolo 570 milijonov gold.), odstopi Japonski poluotok Liao-tong do 40° severne širine ter otok Formoza. Nadalje mora Kitajska odpreti evropskemu tržišču 5 novih pristanišč (med temi glavno mesto Peking); Japonci zahtevajo tudi izključno dovoljenje, da smejo zasnovati tovarne za čiščenje bombaža in druge industrijalne zavode v Kitajski. S poluotokom Liao-tong pridobijo Japonci gospodstvo nad Peči-liskim zalivom, kajti na južnem koncu tega poluotoka leži utrdba Port-Arthur. — „Svèt“ zatrjuje, da ima Rusija ob severni meji Koreje pripravljenih dovolj močij, da mora Japonska slučajno slušati glas Rusije in nekoliko odjenjati v svojih zahtevah proti Kitajski. Drugi ruski listi zahtevajo energičnega postopanja v varstvo ruskih interesov. „Novosti“ pišejo, naj bi sporazumno postopale Rusija, Francoska in Nemčija.

Napredek Čehov na Dunaju. Omenili smo že, da je češki rodoljub in knjižni založnik g. Josip R. Vilimek v Pragi, otvoril svojo knjigarno tudi na Dunaju. Pri njem morejo se dobiti knjige iz raznih slovanskih literatur. Zato opozarjamo Čeha in ostale Slovane na to knjigarno, ki ima naslov: Založništvo Jos. R. Vilimek, Dunaj, VII. Neubaugasse, 71.

Z M E S.

Osnovne šole na Kranjskem. Letos je na Kranjskem 324 osnovnih šol in jedna meščanska (na Krškem). Vse osnovne šole so šteje 587 razredov, ki se razdelijo na posamične okraje tako: mesto Ljubljana 8 (37 razredov), Ljubljanska okolica 29 (49 r.), Kamnik 29 (42 r.), Kranj 39 (65 r.), Radovljica 26 (41 r.), Litija 21 (38 r.), Krško 25 (54 r.), Rudolfovo 32 (51 r.), Črnomelj 20 (34 r.), Kočevje 34 (64 r.), Postojna 35 (57 r.) in Logatec 25 (58 razr.). Jednorazrednic bilo je 186, dvorazrednic 65, trirazrednic 28, četverorazrednic 36, peterorazrednic 7 in jedna osmerorazrednica. Nadalje je na Kranjskem 17 zasebnih osnovnih šol, 4 otroški vrteci in 1 otroško zavetišče.

Na vseučilišču v Lipsiji so v II. tečaju tega leta tudi na slednja predavanja (filoz. oddelki): *Leskien*: Primerjevalna slovnica slovanskih jezikov; razlaganje starohrvatskih dram z literarno-zgodovinskim urodom; v a e v čitanju starejih litovskih tekstov. — *Scholein*: Slovnica modernega ruskega jezika (za začetnike); starobolgarskega (staroslovenskega) [za bolj izvežbane]. — *Wallner*: Novejši ruski roman v svojih glavnih zastopnikih.

Ruščina se uvede leta 1835/96 v finlandskih šolah kot nov učni predmet. — Nekateri občine na Ruskem so ukrenile, da uvedejo zraven osnovnih tudi rokodelske šole, da se nauče otroci tudi kakemu rokodelstvu. — V mestu Ufa je podaril trgovec Minajev 4000 rubljev za osnivanje javne knjižnice z imenom S. T. Aksakova. — Istotako je ukrenil sv. Sinod osnovati letos 200 ljudskih čitalnic in knjižnic. — Pokojnemu carju Aleksandru III. snujejo v več krajih trajne spomenike, med katerimi bo najglavnejši v matuški - Moskvi. Sv. Sinod pa sezila v Petrogradu v isti spomin posebno cerkev in dvorazredno žu nijsko šolo, kot vzor enakih ljudskih šol po deželi, v ko, ih podpora zasnuje ob tej priliki tudi posebno glavnico.

Irina Andrejčna Fedorova, 70 let stara kmetica iz Oloneške gubernije, vzbuja kot ruska rapsodinja v Petrogradu občo pozornost. Ne zna niti čitati niti pisati, a vendar recituje na pamet do 19.000 pesni in narodnih pravljic Barsov in Vinogradov sta napisala po njenih povestih že cele zvezke narodnih pravljic in junških pesmi. Pesni ona deloma poje z jednoličnimi napevi. Jezik ji je jako slikovit in poetički.

KNJIŽEVNOST.

Kažipot po pokneženi grofovini goriški in gradiški ter obmejnih krajih kranjskih. Uredil in izdal Andrej Ga-

bršček. C. 1 gld. 20 kr., po pošti 10 kr. več. II. letnik. V Gorici. Tiskala, izdala in založila „Goriška tiskarna“ A Gabršček 1895. Obseza koledar in to, ker se običajno družji z njim po „pratikah“; poleg tega so zaglavja: Cerkvena pokrajina ilirskega kraljevstva: Goriška nadškofija. — Šolstvo. — Politika, sodna in avtonomna uprava. — Vojvodina kranjska: Ljubljanska škofija. Šolstvo. — Ljubljana. — Okr. glavarstvo Logatec. Pol. okr. Radovljica. — Pol. okr. Kranj. — Dodatek: Obrtnije in trgovine v Gorici. Jako praktična in tudi potrebna knjiga za vsakovrstna opravila. Takih del Slovenci doslej niso bili še posebno vajeni; morali so rabiti nepopolne knjige v tujih jezikih. Naj bi Slovenci dobili za vse pokrajine takih oddelnih ali pa skupno knjigo!

Opomini djeci naše mile domovine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije. Zagreb, 1895. Uredništvo „Vatrogasca“ je izdalo knjižico, s katero kaže, kakó je treba vzgajati deco, da se zna ščititi pri ognju. Knjižica obseza 16 str. in 9 slik ter stoji brez pošte 2 kr. pri uredništvu „Vatrogasca“ v Zagrebu.

Hermína, povidka s pražského života. Servae B. Heller. Nákl. Fr. Šimáčka.

Разнообразье, повести, рассказы и очерки. В. Н. Никитинъ. С.-Петербургъ. Книжный магазинъ „Новостей“. 1895. Стр. 378. Ц. 1 руб

Batovec pol. Kalendařa adresař, schematismus a statistika zemí korony České za rok 1895. — C. 1'65 gld. Dobiva se po knjigarnah in pri založniku I. B. Batovcu v Pragi.

Српски преглед. Книжевност, наука, друштвени живот. Уредник др. Љубомир Недић. Izhaja dvakrat na mesec in stoji 20 din.

Балканска Царица, znamenito pesniško delo kneza Nikole I., dobiva se sedaj v drž. tiskarni na Cetinju po 60 kr., na finem papirju po 1 gld.; potem „Скупљене pjesme“ po 80 kr.; „Пјесник и Вила“ po 70 kr.

O Српско-Мађарскоме пријатељству. Pod tem naslovom je zbral Jovan Gjorgjević svoje članke v brošuri. s katerimi dokazuje, da Srbi v Madjarah niso imeli, nimajo in ne bodo nikdar imeli pravih prijateljev. Zato tudi obsojuje, da je bilo slo lani Belgrajsko pevsko društvo v Budapešto bratiti se z Madjari.

Listnica uredništva. Gospod X. v Mariboru. Čudite se, da je poseben Mahničev listič, ki izhaja v Gorici, potem pa „Slovenec“ za njim ponatisnil iz 13. št. „Slov. Sveta“ poročilo o „beloruskem nadškofu Gjorgiju Konisskem“, z namenom, da bi zopet oba lista ovajala „Sl. Svet“. Mi se temu nikakor ne čudimo; saj leta in leta preže latinizatorji, da bi dobili kak stavek ali odstavek v „Sl. Svetu“, da bi ga i nalajše črnili kot list, ki deluje za razširjenje panslavizma in pravoslavja. Koliko vprašanj smo jim že postavili, a na nobeno niso odgovorili. Lani smo jih pozvali, da naj prevzamejo latinizatorji zadošč, da bi si zapadni Slovani pridobili zopet cirilometodijski obred *v uniji* z Rimom; potem da mi takoj odstopimo. Molčali so in tako morajo molčati na vse naše postopanje, a to jih peče in zato iščejo, da bi vsaj s *pretečami* slepili še nadalje slovensko občinstvo. Taki so falzifikatorji *tekstov* in *mislij* drugih; v tem jih ne prekosi niti prebrisano židovsko novinstvo. Naši čitatelji pa uže takó vedó, pri čem da so Slovenci z latinizatorji. Saj, če kdo, delajo najbolj oni za pravoslavlje, ali, kar je še hujske, za — *protestantizem*, v dobi, ko se papež Leon XIII. trudi in trudi, da bi poravnal stara navskrižja med pravoslavljem in Rimom.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja vsako soboto na 8 straneh, slučajno s prilogami. Stoji za vse leto gld. 5, pol leta gld. 2.50, četrt leta gld. 1.25. — Za učitelje, učiteljice in dijake za vse leto 4, za pol leta 2 in za četrt leta 1 gld. — Posamične številke pri upravnistvu po 8 kr. — *Zunaj Austro-Ogerske* na leto 6 gld. 50 kr. — Inserate sprejema upravništvo. — Naročnina, reklamacije in vsakovrstna pisma naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu (ulica Molin grande, št. 2).

Izdajatelj, lastnik in odgovorni urednik: Fran Podgornik. — Tisk tiskarne Dolenec.